

УДК 327(430+477):327.82

DOI <https://doi.org/10.30970/PPS.2023.48.35>

НІМЕЦЬКІ ПАРТІЙНІ ФОНДИ В УКРАЇНІ: НАПРЯМИ, ОСОБЛИВОСТІ ТА РЕЗУЛЬТАТИ «М'ЯКОГО» ВПЛИВУ

Юрій Мателешко

*Ужгородський національний університет,
факультет історії та міжнародних відносин,
кафедра міжнародних студій та суспільних комунікацій
пл. Народна, 3, 88000, м. Ужгород, Україна*

Проаналізовано діяльність німецьких партійних фондів в Україні протягом 1992–2022 рр. крізь призму концепції «м'якої сили» («soft power») американського науковця Дж.Найя. Джерельну основу роботи становлять матеріали вебсайтів згаданих інституцій та їхніх українських представництв, а також результати соціологічних опитувань, міжнародні рейтинги та аналітичні доповіді.

Неурядові інституції Німеччини починають свою активну діяльність в Україні з 1992 р. Серед них виділяються партійні фонди, які є частиною досить потужної та розгалуженої інституційної основи німецького «м'якого» впливу в Україні. При реалізації політики «м'якої сили» згадані організації, що переважно фінансуються з федерального бюджету ФРН, спираються на цінності європейської демократії та громадянського суспільства.

Діяльність німецьких партійних фондів в Україні загалом відповідає їхнім загальним цілям. Переважно це розвиток громадянського суспільства та демократичного врядування на основі європейських цінностей. Крім того, окремі фонди акцентують увагу на вирішенні специфічних завдань: досягнення соціальної справедливості (фонди Фрідріха Еберта та Розі Люксембург), захист довкілля та гендерна рівність (Фонд Гайнріха Бюлля), підтримка лівого фемінізму та ЛГБТК-спільнот (Фонд Розі Люксембург). Після 24 лютого 2022 р. представники усіх німецьких партійних фондів засудили російську агресію та скоригували діяльність своїх українських представництв відповідно до потреб воєнного часу.

Головними результатами «м'якого» впливу німецьких партійних фондів можна вважати поширення європейських політичних цінностей серед цільових груп українського населення (переважно молоді), а також формування позитивного іміджу ФРН в Україні. Одним із наслідків активності німецьких фондів (а також інституцій інших демократичних країн) є становлення громадянського суспільства та розвиток євроінтеграційних процесів в Україні.

Ключові слова: німецькі партійні фонди, «м'яка сила», інституції, публічна дипломатія, Німеччина, Україна.

Використання Німеччиною засобів «м'якого» впливу зросло після її об'єднання, коли привабливість та добровільна участь як базові елементи «soft power» допомогли країні стати лідером на європейському континенті. Берлін сьогодні активно використовує технології «м'якої сили» та її інструментів для популяризації німецької мови, освіти, науки та культури, а також поширення ліберально-демократичних цінностей. Згідно даних лондонського агентства Portland, протягом 2015–2019 рр. ФРН входила в п'ятірку найбільш впливових держав за рейтингом «soft power» [29]. Світова консалтингова компанія Brand Finance розмістила Німеччину на третьому місці серед топ-10 найвпливовіших держав за рейтингом «м'якої сили» 2022 р. [19]. Хоча німецька держава є головним актором у сфері «м'якої сили», безпосередніми її виконавцями найчастіше виступають недержавні інституції, що мають статус незалежних неурядових організацій.

З 1992 р. низка недержавних інституцій Німеччини починає свою активну діяльність в Україні. Головне їхнє завдання – поширення політичних цінностей та культури – саме того, на чому, згідно концепції Дж.Най, і базується «м'яка сила» [26]. Вивчення діяльності німецьких інституцій «м'якого» впливу в Україні, зокрема партійних фондів, дозволяє краще зрозуміти процес формування позитивного іміджу Німеччини серед українського населення (згідно опитування 2021 р. ФРН посідає третє місце серед найбільших союзників України [10]), а також становлення громадянського суспільства, яке сприйняло європейські політичні цінності.

Тема діяльності окремих німецьких недержавних організацій в Україні неодноразово привертала увагу науковців. Однак переважна більшість вчених, які займалися дослідженням німецьких партійних фондів в Україні, розглядали їх поза концепцією «soft power». Так, В.Химинець проаналізував вплив німецьких партійних фондів на розвиток українсько-німецької політичної взаємодії протягом 1990-х – 2005 рр. [15]. Діяльність чотирьох німецьких політичних фондів в Україні протягом 1992–2007 рр. висвітлила Т. Жихарева. Вона, зокрема, навела дані про практичну реалізацію їхніх програм, а також зробила висновки про роль фондів у розвитку демократії та розбудови громадянського суспільства в Україні [5]. На окрему увагу заслуговує аналітична доповідь, підготовлена громадською організацією «Інститут економічних досліджень та політичних консультацій», де зроблено досить детальний аналіз напрямів та масштабів діяльності німецьких організацій в Україні, головним чином партійних фондів та фондів з приватним капіталом [6, с. 22–37]. Автори доповіді відмічають, що інформація про діяльність німецьких партійних фондів є фрагментарною та недостатньо деталізованою, оскільки вони не презентують інформації про міжнародну діяльність у розрізі за країнами, а представництва цих організацій не публікують річних звітів [6, с. 28]. Розглянути функціонування партійних фондів в контексті діяльності неурядових акторів німецької «м'якої сили» в Україні спробував Ю. Мателешко [23, с. 220–223]. Коротко висвітлив діяльність декількох німецьких організацій в Україні (фондів Г. Зайделя, К. Аденауера, Ф. Еберта, А. Гумбольдта) В. Солошенко [12]. Також можна згадати статтю В. Рудневої, присвячену публічній дипломатії Німеччини в Україні, в якій авторка коротко охарактеризувала роботу Фонду Конрада Аденауера [11, с. 122].

Мета статті – охарактеризувати діяльність німецьких партійних фондів в Україні крізь призму концепції «м'якої сили», з'ясувати цілі, напрями, особливості та результати цієї діяльності.

Система організації «м'якого» впливу Німеччини є досить цілісною, скоординованою та відкритою, що спирається на злагоджений механізм державно-приватного партнерства. Центральними структурами, які займаються розвитком та фінансуванням «м'якої сили» Німеччини, є урядові інституції: Федеральне міністерство закордонних справ, Федеральне міністерство освіти і наукових досліджень, а також Федеральне міністерство економічного співробітництва та розвитку [1]. Крім коштів державного бюджету, які є основними, «м'яка» політика держави також фінансується за рахунок надходжень від земель (регіонів), приватних організацій, доходів від освітніх послуг, внесків членів фондів тощо.

Одним із найбільш вагомих акторів німецької «м'якої сили» є унікальні у своєму роді фонди політичних партій, які ще у 1960–70-х рр. називали «тихими інституціями»: фонди Фрідріха Еберта, Конрада Аденауера, Фрідріха Науманна, Ганса Зайделя, Гайнріха Бюллія та Розі Люксембург. Хоча всі вони пов'язані з німецькими політичними партіями (члени відповідних партій як правило входять у правління фондів [6, с. 24]), їхнє фінансування сьогодні в основному здійснюється за рахунок коштів федерального бюджету [24, с. 20].

Фінансові надходження політичних фондів не обкладаються податками і вони не мають необхідності докладно звітувати про свої доходи. Незважаючи на це, всі вони є відкритими, оскільки прийнято вважати, що поширення інформації про їх діяльність та витрати є обов'язком, який зміцнює суспільну довіру до їхньої роботи. При розподілі коштів між фондами враховується представництво відповідних партій у Бундестазі за результатами останніх виборів [6, с. 24].

Для характеристики специфічного статусу фондів використовують термін «наближені» («nahestehende»), що закріпився за ними після рішення Конституційного суду 1986 р., який визнав їхню незалежність від партій та їхніх вузькопартійних цілей. Тобто фонди – зареєстровані недержавні неприбуткові організації, які наближені до відповідних політичних партій (перш за все ідеологічно), але не залежні від них у своїй діяльності (в організаційних і фінансових питаннях, а також у процесі ухвалення рішень) [24, с. 20, 23].

Одразу після здобуття незалежності Україна стала полем діяльності німецьких політичних фондів. Уже в 1992 р. було відкрито постійне Представництво Фонду Ганса Зайделя в Україні, а в 1993 та 1994 рр. – представництва фондів Еберта та Аденауера. Водночас робота інших організацій спочатку координувалася через офіси в сусідніх країнах: фонди Науманна та Бьоля працювали тут через представництво у Варшаві, а робота Фонду Розі Люксембург координувалася через офіс у Москві. Невдовзі після Помаранчевої революції були відкриті представництва фондів Фрідріха Науманна (2007 р.) та Гайнріха Бьоля (2008 р.), а у 2016 р. – офіс Фонду Розі Люксембург. В Україні офіси німецьких партійних фондів діють у статусі представництв іноземних неурядових організацій [6, с. 27].

Сьогодні німецькі політичні фонди мають в Україні налагоджену партнерську мережу, до якої входять громадські організації, аналітичні центри, органи державної влади, університети тощо. Найкраще це вдалося втілити в життям тим інституціям, які працюють в Україні ще з початку 1990-х рр. [6, с. 31]. Найменш розвинутою є партнерська мережа Фонду Розі Люксембург, причинами чого автори аналітичної доповіді «Іноземні недержавні фонди в Україні...» називають відносно запізніле відкриття представництва в Україні та відсутність в українському політичному полі потужної політичної сили лівого спрямування [6, с. 32].

Керуючись принципом «допомога для самопомоги», Фонд Ганса Зайделя сприяє сталому розвитку країн на основі демократичних цінностей та християнсько-соціальних ідеалів. Сьогодні міжнародне співробітництво цієї організації базується на реалізації більше 100 проектів в більш ніж 60 країнах світу. Представництво Фонду Ганса Зайделя в Україні здійснює свою діяльність в трьох основних сферах: 1) розвиток громадянського суспільства (сприяння процесам демократичної трансформації в країні на суспільному та інституційному рівнях); 2) державне управління та децентралізація (підтримка процесів децентралізації та реформування державного управління на центральному, регіональному та місцевому рівнях; поліпшення професійної підготовки державних службовців і посадовців місцевого самоврядування); 3) внутрішня безпека (сприяння процесам реформування правоохоронних органів, професійній освіті та підвищенні кваліфікації поліцейських кадрів з використанням європейського досвіду; здійснення підтримки міжнародної співпраці в протидії злочинності). За 25 років діяльності в Україні (1992–2017 рр.) Фондом було проведено близько 3500 заходів (семінарів, тренінгів, конференцій, подійних дискусій, експертних зустрічей тощо), в яких взяло участь більше 100000 співробітників органів державного управління, правоохоронних органів, місцевого самоврядування та представників громадських організацій. Крім того, за підтримки Фонду Ганса Зайделя за цей період було видано більше 60 профільних навчальних посібників і методичних розробок

[4]. Під час пандемії Представництво Фонду підтримало дослідження президента Української асоціації Римського клубу В. Галасюка, в якому здійснений всебічний аналіз поточної економічної ситуації в Україні та проблем, з якими зіткнеться українська економіка після COVID-19, а також запропоновані рекомендації щодо зменшення впливу пандемії на економіку та добробут українців [2].

Після початку повномасштабної російсько-української війни Представництво Фонду Ганса Зайделя в Україні зосереджується на трьох напрямках діяльності в проектній роботі: 1) зміцнення державного управління для успішної діяльності в умовах воєнного часу; 2) забезпечення заснованої на фактах інформації та якісної журналістики для зміцнення єдності між державою і суспільством та підвищення стійкості, особливо в зонах бойових дій та на окупованих територіях; 3) підтримка внутрішньо переміщених осіб та вразливих груп населення в «гарячих» і тилових районах [16].

Фонд Конрада Аденауера, який протягом 1994–2018 рр. виконав в Україні більше 500 проектів, супроводжує процес політичних та економічних трансформацій в країні [6, с. 28]. З цією метою він реалізує проекти, спрямовані на побудову громадянського суспільства, підтримку демократичного розвитку та утвердження вільних ЗМІ. Фонд підтримує демократичні політичні партії України та їхні молодіжні організації, через що він ставав об'єктом критики, зокрема і серед наукової спільноти РФ [23, с. 221]. Зокрема деякі з її представників звернули увагу на те, що Фонд Конрада Аденауера спонсорував діяльність партії «УДАР» та її лідера Віталія Кличка, давши йому спеціальну премію «за його прихильність до миру та демократії в Україні». Фонд Аденауера також допомагає ініціативам, що стосуються євроінтеграції України. Наприклад, у 2016–2017 рр. громадська організація «Український центр європейської політики» отримала від Фонду майже 490 тис. грн., зокрема на проект «Виконання Україною Угоди про асоціацію з ЄС станом на 01.11.2016» [6, с. 28]. Фонд Аденауера виступає своєрідним «порталом» для налагодження прямих контактів українських політиків з Німеччиною та Європою. Важливою складовою роботи організації є підтримка молодих політиків та обдарованих студентів. Фонд організовує конференції, круглі столи, лекції та подіумні дискусії з метою ґрунтовного обговорення та політичного аналізу суспільно важливих тем. У рамках розвитку політичної освіти та надання консультацій Фонд Аденауера проводить тренінги, семінари та ділові ігри. Він також займається виданням книжок та серії публікацій «Policy Papers», в яких презентовані результати дискусій та надані рекомендації до дій. В Україні Фонд співпрацює з низкою українських партнерських інституцій, зокрема з Секретаріатом (Офісом) Президента, Верховною Радою, місцевими державними адміністраціями, політичними партіями, неурядовими організаціями, університетами та аналітичними центрами [14].

Голова Фонду Конрада Аденауера Норберт Ламмерт 24 лютого 2022 р. у публічній заяві засудив російську агресію, назвавши це нападом на тільки на Україну, а й на європейський і міжнародний порядок. «У Європі знову вирує війна – занадто багато політичних і громадських лідерів надто довго придушували досвід ХХ століття з авторитарними системами і хочуть замінити реальність видачею бажаного за дійсне», – зазначив Н.Ламмерт [25]. Після початку повномасштабної війни Фонд продовжує підтримувати Україну на її шляху до європейської демократії та верховенства права.

Протягом 2008–2022 рр. Фонд Гайнріха Бюлля реалізував в Україні понад 500 проектів, спрямованих на посилення «зеленої демократії», що базується на таких цінностях, як рівність (зокрема гендерна), збереження довкілля та партисипативність в ухваленні рішень на національному й місцевих рівнях. Сьогодні Фонд працює в Україні в рамках таких програмних напрямів: 1) сприяння демократії та розвитку громадянського суспільства;

2) формування толерантної політичної культури, заохочення до впливу на ухвалення рішень на місцевому й національному рівнях; 3) гендерна демократія, права жінок та ЛГБТ: популяризація дискусії про гендерні питання в суспільному дискурсі, підтримка вивчення гендерних питань в освітньому середовищі; 4) зміна клімату і енергетична політика: збереження довкілля та клімату, підтримка екологічного громадського руху, сприяння скороченню викидів парникових газів і підвищенню енергоефективності. Фонд займається організацією навчальних й освітніх заходів, видавничої діяльності, проводить аналітичну й адвокаційну роботу, а також підтримує громадські ініціативи [13].

24 лютого члени ради директорів Фонду Фрідріха Бюлля Е.Юбершер і Б.Унмосіг опублікували звернення «Солідарність з Україною», в якому вони зазначили, що відтепер вся Європа на словах і на ділі повинна солідаризуватися з Україною та її громадянами, проявом чого є швидка підтримка та допомога без зайвої бюрократії [30]. Представниці Фонду визнали, що Європа, Захід і, перш за все, Німеччина, керуючись економічними (енергетичними) інтересами, протягом багатьох років свідомо замовчували масштаби російської загрози.

Представництво Фонду Фрідріха Науманна за Свободу в Україні та Білорусі є частиною проектного регіону Східна та Південно-Східна Європа. У 2005 р. Фонд розпочав свою діяльність в Україні, а в 2007 р. відкрився його київський офіс, що з 2009 р. також відповідає за Білорусь. Мета роботи Фонду Науманна в Україні – підтримка громадянського суспільства в його прагненні до самовизначення, демократії та ринкової економіки. Організація співпрацює з українськими політичними партіями, громадськими об'єднаннями й аналітичними центрами, а також сприяє встановленню контактів із політичними мережами в усьому світі [8]. В рамках роботи щодо розвитку внутрішньопартійної демократії Фонд співпрацював із молодіжними крилами «Батьківщини» та «Нашої України», а також партіями «Реформи і порядок», ПОРА та «Сила Людей» [6, с. 30]. Після початку повномасштабної російсько-української війни 2022 р. на сайті Фонду Фрідріха Науманна за Свободу з'являється багато публікацій, присвячених воєнним, політичним, економічним та соціальним аспектам цієї події. На окрему увагу заслуговує підтримуваний представництвом Фонду в Україні спецпроект «Незламні» про долю українських жінок різних професій (юристок, журналісток, військових, освітян, мисткинь та ін.), діяльність яких відбувається в умовах воєнного часу.

Робота Фонду імені Фрідріха Еберта в Україні концентрується на чотирьох основних сферах, які мають втілювати цінності соціальної демократії в українській суспільно-політичній контекст: 1) зниження ступеня соціальної нерівності; 2) перехід до сталої економічної політики шляхом рівноцінної реалізації економічних, екологічних та соціальних цілей; 3) зміцнення демократичної правової держави, зокрема шляхом налагодження діалогу між громадянським суспільством та державними структурами; 4) залучення України до реалізації ідеї загальноєвропейської безпеки [7]. Фонд заохочує здібних молодих фахівців до активної участі в зовнішньополітичних форумах і самостійного формулювання зовнішньополітичних ідей. У 2017 р. Фонд Еберта підтримав проект дослідження настроїв молоді в Україні, що виконувався разом із Центром «Нова Європа» та соціологічною компанією GfK Ukraine [6, с. 29]. Окреме місце в діяльності фонду займає підтримка українських публікацій з актуальних проблем сьогодення, які доступні онлайн на сайті організації (аналітичні дослідження, результати соціологічних опитувань, звіти, посібники тощо). Ця діяльність не припинилася і після початку повномасштабної війни 24 лютого 2022 р. Зокрема, за цей час з'являються видання, присвячені новим реаліям: «100+ історій жінок та дівчат у війні Росії проти України», «Трудові відносини під час війни: аналіз

Таблиця 1

Назва інституції	Рік заснування	Відкриття представництв в Україні (рік, місто)	Зв'язок з партійними структурами Німеччини	Загальні цілі фондів	Пріоритети діяльності українських представництв
Фонд Ганса Зайделя (Hanns-Seidel-Stiftung)	1967	1992 (Київ)	Християнсько-соціалістичний союз	Сприяння сталому розвитку країн на основі демократії, миру та християнсько-соціалістичних ідеалів.	Розвиток громадянського суспільства; державне управління та децентралізація; внутрішня безпека.
Фонд Конрада Аденауера (Konrad-Adenauer-Stiftung)	1955	1994 (Київ), 2017 (Харків)	Християнсько-демократичний союз	Розвиток ліберальної демократії та соціальної економіки, трансатлантичних відносин та європейського об'єднання.	Побудова громадянського суспільства; підтримка демократичного розвитку; утвердження вільних ЗМІ.
Фонд Фрідріха Еберта (Friedrich-Ebert-Stiftung)	1925	1996 (Київ)	Соціал-демократична партія Німеччини	Втілення в життя основоположних цінностей соціал-демократії: свободи, справедливості, солідарності; сприяння процесам демократизації та розвитку громадянського суспільства.	Зниження ступеня соціальної нерівності; перехід до сталої економічної політики; зміцнення демократичної правової держави; залучення України до реалізації ідей загальноєвропейської безпеки.
Фонд Фрідріха Науманна за свободу (Friedrich-Naumann-Stiftung für die Freiheit)	1958	2007 (Київ)	Вільна демократична партія Німеччини	Просування ліберальних ідей відкритого суспільства, верховенства права, ринкової економіки та забезпечення загальних прав людини.	Підтримка громадянського суспільства, демократії та ринкової економіки; сприяння внутрішньопартійній демократії; розвиток місцевого самоврядування.
Фонд Гайнріха Бьоля (Heinrich-Böll-Stiftung)	1987–1997	2008 (Київ)	Союз 90/Зелені	Збереження довкілля та клімату; гендерна рівність і недискримінація; партисипативність та інклюзивність.	Демократія та громадянське суспільство; толерантна політична культура; гендерна демократія; зміна клімату і енергетична політика.
Фонд Розі Люксембург (Rosa-Luxemburg-Stiftung)	1990	2016 (Київ)	Ліва	Побудова демократичного соціалізму, заснованого на соціальній справедливості та солідарності.	Підтримка робітничих, жіночих, ромських та ЛП БГК+ груп; альтернативні політичні моделі на засадах соціальної справедливості й демократизації; диференційований та критичний історичний дискурс.

норм надзвичайного трудового законодавства України», «Вимушені переселенки з України в європейські країни: нова реальність» та ін. [9].

Офіс Фонду Розі Люксембург в Україні з 2016 р. (до цього часу Фонд діяв в країні через російське представництво) працює в рамках трьох напрямів, що базуються на підтримці: 1) робітничих, жіночих (феміністських), ромських та ЛГБТК+ груп, які борються за соціальні права й самоорганізацію; 2) альтернативних політичних моделей на засадах соціальної справедливості й демократизації, спрямованих проти неоліберальної гегемонії; 3) розвитку диференційованого та критичного історичного дискурсу в регіоні (це, зокрема, виражається в негативному ставленні до тотального заперечення позитивних аспектів соціалістичного періоду історії України) [27]. Через останнє, а також певну проросійську позицію партії Ліва (критика санкцій проти Росії, поїздки депутатів партії до Криму тощо), діяльність Фонду в Україні була піддана критиці [6, с. 31]. Однак слід зазначити, що керівництво українського відділення Фонду в особі Іво Георгієва напад Росії 24 лютого 2022 р. назвало злочинним повномасштабним вторгненням, захищатися від якого, використовуючи міжнародну підтримку, є правом України [3]. Категорично засудив російську агресію також Rosa-Luxemburg-Stiftung у Берліні. Співробітники Фонді неодноразово організовували збір коштів та гуманітарної допомоги (медикаменти, фільтри для води, генератори, павербанки тощо) для постраждалих в Україні, а також підтримували українських біженців у Німеччині.

Головна інформація про німецькі політичні фонди, зібрана на основі даних вебсторінок фондів [20; 22; 17; 18; 21; 28] та їхніх представництв в Україні [4; 14; 7; 8; 13; 27], подана у вигляді таблиці 1.

Отже, діяльність німецьких партійних фондів в Україні, яка здійснюється через різноманітні форми контактів з цільовими групами населення, загалом відповідає їхнім загальним цілям. Переважно це розвиток громадянського суспільства та демократичного врядування на основі європейських цінностей. Крім того, окремі фонди акцентують увагу на вирішенні специфічних завдань: досягнення соціальної справедливості (фонди Фрідріха Еберта та Розі Люксембург), захист довкілля та гендерна рівність (Фонд Гайнріха Бьоля), підтримка лівого фемінізму та ЛГБТК-спільнот (Фонд Розі Люксембург). Після 24 лютого 2022 р. представники усіх німецьких партійних фондів засудили російську агресію та скоригували діяльність своїх українських представництв відповідно до потреб воєнного часу. Головними результатами «м'якого» впливу цих інституцій можна вважати поширення європейських політичних цінностей серед цільових груп українського населення (переважно молоді), а також формування позитивного іміджу ФРН в Україні. Одним з наслідків активності німецьких фондів (а також інституцій інших демократичних країн) стало становлення громадянського суспільства та розвиток євроінтеграційних процесів в Україні.

Список використаної літератури

1. Вилінський С.І. Урядові інституції як провідники «м'якої сили» у зовнішній політиці ФРН. *Міжнародні відносини. Серія «Політичні науки»*. 2019. № 20. URL: http://journals.iir.kiev.ua/index.php/pol_n/article/view/4138 (дата звернення: 01.06.2023).
2. Галасюк В. Економіка України: пандемія COVID-19, нова економічна реальність, рекомендації. Дослідження для Hanns-Seidel-Stiftung. URL: http://hss.kiev.ua/files/Doslidshennja_HSS_Galasjuk_UA.pdf (дата звернення: 07.06.2023).
3. Георгієв І. На кін поставлено цінності, за які ми боротимемось й надалі. *Rosa Luxemburg Stiftung в Україні*. 24.02.2023. URL: <https://rosalux.org.ua/ua/publications/254-na-kin-postavleno-tsinnosti-za-yaki-mi-borotimemos-j-nadali> (дата звернення: 06.06.2023).

4. Діяльність Фонду Ганса Зайделя в Україні. *Фонд Ганса Зайделя в Україні*. URL: http://hss.kiev.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=21&Itemid=16&lang=uk (дата звернення: 04.06.2023).
5. Жихарева Т.Л. Діяльність німецьких політичних фондів в Україні (1992–2007 рр.). *Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г.С.Сковороди. Серія: «Історія та географія»*. Харків, 2011. Вип. 40. С. 38–41.
6. Іноземні недержавні фонди в Україні: напрями та масштаби діяльності: аналітична доповідь / І.Бураковський та ін. Київ: ГО «Інститут економічних досліджень та політичних консультацій», 2018. 65 с.
7. Представництво Фонду Еберта в Україні. Теми та сфери діяльності. *Представництво Фонду Еберта в Україні*. URL: <http://ukraine.fes.de/n/cms/47/?L=1%27A%3D0> (дата звернення: 04.06.2023).
8. Представництво «Фонду Фрідріха Науманна за Свободу» в Україні та Білорусі. Про нас. *Фонд Фрідріха Науманна за Свободу*. URL: <https://www.freiheit.org/ukr/ukraine-and-belarus/focus/pro-nas> (дата звернення: 05.06.2023).
9. Публікації Фонду в Україні. *Представництво Фонду Еберта в Україні*. URL: <http://ukraine.fes.de/n/cms/50/> (дата звернення: 08.06.2023).
10. Результати опитування дорослого населення України, проведеного Фондом «Демократичні ініціативи» ім. І.Кучеріва спільно з Центром політичної соціології 16–27 лютого 2021 р. *Фонд «Демократичні ініціативи» ім. Ілька Кучеріва*. URL: <https://dif.org.ua/article/skazhi-meni-khto-tviy-soyuznik> (дата звернення: 05.06.2023).
11. Руднева В. Публічна дипломатія Німеччини в Україні: практичні аспекти реалізації іміджевої стратегії держави. *Актуальні проблеми державного управління*. 2013. Вип. 4. С. 120–122.
12. Солошенко В.В. Діяльність німецьких урядових та неурядових організацій в Україні. *Вісник Київського славістичного університету. Серія: Філологія*. 2006. Вип. 9. С. 97–105.
13. Фонд ім. Гайнріха Бьоля в Україні. Хто ми? *Представництво Фонду імені Гайнріха Бьоля в Україні*. URL: <https://ua.boell.org/uk/khto-my> (дата звернення: 01.06.2023).
14. Фонд Конрада Аденауера. Офіс фонду в Україні. *Фонд Конрада Аденауера*. URL: <https://www.kas.de/uk/web/ukraine> (дата звернення: 30.05.2023).
15. Химинець В.В. Німецькі політичні фонди в Україні: досвід і перспективи діяльності (1990-ті – 2005 роки). *Вісник Чернігівського державного педагогічного університету. Серія: Історичні науки*. Чернігів, 2006. Вип. 34. № 4. С. 164–168.
16. Bobbe V. Ein Jahr Krieg. *Hanns-Seidel-Stiftung*. 23.02.2023. URL: <https://www.hss.de/news/detail/ukraine-news9774/?searchQuery=krieg%20ukraine> (дата звернення: 07.06.2023).
17. Friedrich-Ebert-Stiftung. Über die FES. *Friedrich-Ebert-Stiftung*. URL: <https://www.fes.de/stiftung/ueber-die-fes> (дата звернення: 29.05.2023).
18. Friedrich-Naumann-Stiftung für die Freiheit. Über die Stiftung. *Friedrich-Naumann-Stiftung für die Freiheit*. URL: <https://www.freiheit.org/de/ueber-die-stiftung> (дата звернення: 02.06.2023).
19. Global Soft Power Index 2022. *Brand Finance*. URL: <https://brandfinance.com/press-releases/global-soft-power-index-2022-usa-bounces-back-better-to-top-of-nation-brand-ranking> (дата звернення: 02.06.2023).
20. Hanns-Seidel-Stiftung. Über uns. *Hanns-Seidel-Stiftung*. URL: <https://www.hss.de/ueber-uns/> (дата звернення: 30.05.2023).
21. Heinrich-Böll-Stiftung. Wer wir sind. *Heinrich-Böll-Stiftung*. URL: <https://www.boell.de/de/wer-wir-sind> (дата звернення: 29.05.2023).
22. Konrad-Adenauer-Stiftung. Über uns. *Konrad-Adenauer-Stiftung*. URL: <https://www.kas.de/de/ueber-uns> (дата звернення: 30.05.2023).

23. Mateleshko Y. Non-Governmental Institutions as Actors of German 'Soft Power' in Ukraine (1992–2022). *Eminak: Scientific Quarterly Journal*. 2023. No. 1(41). P. 216–233. DOI: [https://doi.org/10.33782/eminak2023.1\(41\).631](https://doi.org/10.33782/eminak2023.1(41).631)
24. Mohr A. The German Political Foundations As Actors in Democracy Assistance. Boca Raton: Universal-Publishers, 2010. 441 p.
25. Norbert Lammert zu den aktuellen Entwicklungen in der Ukraine. Statement vom 24.02.2022. *Konrad-Adenauer-Stiftung*. URL: <https://www.kas.de/de/statische-inhalte-detail/-/content/norbert-lammert-zu-den-aktuellen-entwicklungen-in-der-ukraine> (дата звернення: 07.06.2023).
26. Nye J. Soft Power. The Means to Success in World Politics. New York: Public Affairs, 2004. 206 p.
27. Rosa Luxemburg Stiftung в Україні. Про нас. *Rosa Luxemburg Stiftung в Україні*. URL: <https://rosalux.org.ua/ua/about-us> (дата звернення: 03.06.2023).
28. Rosa-Luxemburg-Stiftung. Mehr über uns. *Rosa-Luxemburg-Stiftung*. URL: <https://www.rosalux.de/stiftung/mehr-ueber-uns> (дата звернення: 29.05.2023).
29. The Soft Power 30. Overall Ranking by Portland. URL: <https://softpower30.com/> (дата звернення: 26.05.2023).
30. Ueberschär E., Unmüßig B. Solidarität mit der Ukraine. *Heinrich-Böll-Stiftung*. 24.02.2022. URL: <https://www.boell.de/de/2022/02/24/solidaritaet-mit-der-ukraine> (дата звернення: 07.06.2023).

GERMAN PARTY FOUNDATIONS IN UKRAINE: DIRECTIONS, FEATURES AND RESULTS OF "SOFT" INFLUENCE

Yurii Mateleshko

*Uzhhorod National University, Faculty of History and International Relations,
Department of International Studies and Human Communication
Narodna Square, 3, 88000, Uzhhorod, Ukraine*

The article analyzes the activity of German party foundations in Ukraine during 1992–2022 through the prism of the soft power concept by the American scientist J.Nye. The source base of the work includes materials from the websites of the mentioned institutions and their Ukrainian offices, as well as the results of sociological surveys, international ratings and analytical reports.

German non-governmental institutions have been active in Ukraine since 1992. Among them are party foundations, which are part of powerful and branched institutional basis of German "soft" influence in Ukraine. The mentioned organizations are mainly financed from the federal budget of Germany and are based on the values of European democracy and civil society.

The activities of German party foundations in Ukraine correspond to their general goals. Basically, this is the development of civil society and democratic governance based on European values. In addition, individual foundations focus on solving specific tasks: achieving social justice (Friedrich Ebert and Rosa Luxembourg Foundations), environmental protection and gender equality (Heinrich Böll Foundation), supporting leftist feminism and LGBTQ communities (Rosa Luxembourg Foundation). After February 24, 2022, representatives of all German party foundations condemned the Russian aggression and adjusted the activities of their Ukrainian offices in accordance with the needs of wartime.

The main results of the German party foundations' "soft" influence are the spread of European political values among target groups of the Ukrainian population (mainly young people), as well as the formation of Germany's positive image in Ukraine. The consequences of the German foundations' activities (and institutions' activity of other democratic countries) are the formation of the civil society and the growing European integration processes in Ukraine.

Key words: German party foundations, soft power, institutions, public diplomacy, Germany, Ukraine.